

IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARGA INGLIZ TILI
O'RGATISHDA INKLYUZIV TA'LIM AHAMIYATI

Zaynidinova Zarina Kamoliddin qizi

Samarqand Davlat Chet tillar

Instituti Talabasi

Maxmudova Gulbaxor Baxromovna

Samarqand Davlat Chet tillari

Instituti o'qituvchisi

Zaynidinovazarina12@gmail.com

Annotatsiya: Inklyuziv ta'lim cheklangan bolalar uchun ingliz tili o'rgatishda ahamiyatli usul hisoblanadi. Ushbu usul cheklangan bolalar uchun barqaror va yengil muhit yaratish, individual-tayyorlangan ta'lim maslahatlari taqdim etish, qo'llab-quvvatlash tizimini ta'minlash va jamiyatga integratsiyani rag'batlantirish imkonini beradi. Bu esa cheklangan bolalarni ingliz tili o'rganish jarayonida muvaffaqiyatli va samarali qilishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, har bir cheklangan bolalar bilan individual o'zaro aloqada bo'lish, barqaror va yengil muhit, individual-tayyorlangan ta'lim rejaları, qo'llab-quvvatlash tizimi, jamiyatdagi integratsiya.

Yosh bolalar uchun mo'ljallangan chet tili darslari bolalarda o'rganilayotgan tilga nisbatan qiziqish ularni yangi, hali notanish tilda muloqot qilishga chorlashi lozim. O'quv muassasalari tomonidan imkoniyat yaratib berilsa, vaqt nuqtai-nazaridan jadal ravishda til o'rganish uzoq vaqt davomida sekin til o'rganishga qaraganda ko'proq samara beradi.

Til o'rganish jarayonining boshlarida bolalar o'z dunyolariga oid so'z va iboralarni va ularning ona tilidagi ma'nolarini bilishni afzal ko'radilar. Erta yoshda chet tilini o'rganishni boshlaganlarida grammatik strukturalarni hali anglab yetmaydilar, balki ularni avval turg'un birikma yoki iboralar sifatida qabul qiladilar. Shu tufayli chet tillarini uyg'otishi hamda o'qitishda ta'lim mazmuni bolalarning yoshi va individual qiziqishlariga mos ravishda tuzilishi lozim. Bola qancha yosh bo'lsa, o'rganilayotgan predmetga emotsional yondashuv va bolaning tarbiyachi yoki o'qituvchi bilan munosabati shuncha muhim hisoblanadi. Agar bola ta'lim olayotgan muhitda o'zini yaxshi, ya'ni qo'rquv va bosimdan holi his etsa, bolalarcha qiziquvchanligi tufayli o'qish jarayoniga tobora faol ishtirok etadi.

Inklyuziv ta'lim ingliz tili o'rgatishda cheklangan bolalarning imkoniyatlarini oshirishda ahamiyatli rol o'ynaydi. Ingliz tili dunyo bo'ylab tarqalib keluvchi turli mamlakatlarda kuzatiladigan yuqori talablar va joriy korxonalar bo'lgan xalqlararo

tadbirlarga qatnashish uchun asosiy til hisoblanadi. Bu sababli, cheklangan bolalar uchun ingliz tilini o'rganishning inklyuziv ta'lim yordamida amalga oshirilishi juda muhimdir. Inklyuziv ta'limning cheklangan bolalarga ingliz tili o'rgatishda ahamiyati, cheklangan bolalarni boshqa o'quvchilardan ajralib turishni to'xtatish, ular bilan birgalikda ishlash va ularning erkin g'oyalarini va nutqlarini o'zgartirishga yordam beradi.

Inklyuziv ta'lim cheklangan bolalar uchun bir necha foydalarni olib keladi:

1. Har bir imkoniyati cheklangan bolalar bilan individual o'zaro aloqada bo'lish: O'qituvchi, cheklangan bolalar birgalikda ishlashda har bir talaba bilan bir-bir aloqada bo'lish va ularga o'zgartirilgan darsni taklif qilishga harakat qiladi.

2. Barqaror va yengil muhit: Inklyuziv ta'lim cheklangan bolalar uchun o'quv jarayonida barcha o'rganuvchilar uchun barqaror va yengil muhit yaratishga intiladi. Bu, cheklangan bolalar uchun qoniqtirish va o'zlashtirish sharoitlarini oshiradi va ularning ingliz tili o'rganganligi va ishlab chiqarish qobiliyatlari yuksalishini ta'minlaydi.

3. Individual-tayyorlangan ta'lim rejalari: Inklyuziv ta'lim tizimi cheklangan bolalar uchun individual-tayyorlangan ta'lim rejalari yaratish imkoniyatini beradi. Bu rejalarda har bir o'rganuvchi o'zining o'ziga xos o'quv stili, qobiliyatlari va chegaralari asosida o'qitiladi. Bu, cheklangan bolalarning o'z tempida ingliz tilini o'rganishiga imkon beradi va ularga moslashtirilgan ta'lim tajribasi ta'minlaydi. Shuningdek, o'qituvchilar cheklangan bolalar bilan birgalikda ishlashda turli o'rganish usullaridan foydalanishni ko'rsatishi kerak. Bu vizual, kinestetik yoki auditoriy usuldan foydalanishni o'z ichiga oladi.

4. Qo'llab-quvvatlash tizimi: Inklyuziv ta'limning bir xususiyati cheklangan bolalar uchun qo'llab-quvvatlash tizimini ta'minlashdir. Bunda o'qituvchilar, ma'muriyat, o'ta-onalar va boshqa mutaxassislar cheklangan bolalarni ingliz tili o'rganishda qo'llab-quvvatlashadi. Bu tizim yordamida cheklangan bolalar o'qish jarayonida ko'proq yordam olishadi va o'zlarini rivojlantirish imkonini topadi. Shuningdek, cheklangan bolalar uchun ko'p xil texnikalar va usullarni o'rganishda yordam beradi, ularga individual-tayyorlangan tajriba va qo'llanmalar taqdim etadi.

5. Jamiyatga integratsiya: Inklyuziv ta'lim tizimi cheklangan bolalar uchun jamiyatga integratsiyani rag'batlantiradi. Ingliz tilini o'rganish orqali cheklangan bolalarning jamiyatning bir qismiga integratsiyasi o'zgarishlar yaratadi va ularga turli sohalarda ishlash, o'z-o'rnini olish va bajarmoq amalga oshirish imkoniyatini beradi. Bu o'rganuvchilar uchun istiroklarining o'zlarini o'rganish va o'zlashtirish jarayonida muhim bo'lib keladi.

Inklyuziv ta'lim, barcha o'quvchilarning xususiyatlari va imkoniyatlari qonuniyatiga asoslangan, ularni bir-biriga o'zaro aloqalar, xalqaro vaqt chizig'laridan

mustaqil foydalanishga imkon beradigan bir tadbir. Bu, har qanday talabalarni o'rgatish jarayonida har bir talabaning to'la imkoniyatlardan belgilangan darajada foydalanishini ta'minlaydi. Inklyuziv ta'lim jarayonida ingliz tilini o'rganish bilan bog'liq imkoniyatlar ham inklyuziv ta'limning muhim ahamiyatiga ega. Bu, cheklanilgan bolalar va ularning qobiliyatlari tadbirga tayyorlashda muhim o'zgarishlarni taqdim etadi. Inklyuziv ta'limda ingliz tili o'rgatish uchun mavjud bo'lgan usullar o'quvchining esa talabalar uchun eng qulay va samarali usullarni tartibga solishni ta'minlaydi. Bu usullar oralig'ida tarjimaviy aspteklar, vizual va turmush taroziy vositalar, kinestetik o'quv usullari, kompyuter o'quv dasturlari, oydin va o'qituvchi ko'makchiligi va boshqa usullar mavjud bo'ladi.

Inklyuziv ta'limdagi barcha talabalar uchun ingliz tilini o'rganishning tarkibiy qismlaridan foydalanish imkoniyati mavjud bo'ladi. Bu qanday qilib cheklanilgan bolalar tadbirga to'la qatnashish va o'zlarini talabalar jamiyatiga olib keladigan qonuniy va siyosiy qimmatlarning qismati bo'lishini ta'minlaydi. Inklyuziv ta'lim, cheklanilgan bolalar uchun xalqaro qobiliyatlarini belgilash va ularning boshqa talabalarga samarali o'ralishini ta'minlaydi. Bu, ularning ko'plab yurtdoshlarining tajribalaridan ta'sir olish, ularga ingliz tilini o'rganish uchun tashriflar va sifatli o'quv imkoniyatlari taqdim etishni talab etadi.

Manbaa

1. Mammadov, B., & Tilavov, A. (2019). Tashkil etuvchi jismoniy tarbiya muassasalarida inklyuziv ta'limning amaliy jihatlarini takomillashtirish masalalari. XI munosabatlar Ustkedirish materiallari, 179-184.
2. Mazur, N. M., & Aleksandrova, I. A. (2020). Praktikum po inklyuzivnomu obrazovaniyu. FGBU VoxrK Publ.
3. Rose, R., & Sartori, A. (Eds.). (2018). The Routledge International Handbook of Dyscalculia and Mathematical Learning Difficulties. Routle
4. Makhmudova G.B. The Development of Scientific Theories of Metaphor Translation from the Cultural Point of View. International Journal on Integrated Education 6 (5), 329-332
5. [Nyurnberg tavsiyalari - Yosh bolalarga chet tilini o'rgatish konsepsiyalari - Goethe-Institut O'zbekiston](#)